

تاریخ مارکسیستی سرمایه‌داری

نویسنده

هنری هلر

ترجمه

روژان مظفری

www.ketab.ir

مؤسسه انتشارات نگاه

تأسیس: ۱۳۵۲

سرشناسه	هلر، هنری، ۱۹۳۸ - م. Heller, Henry
عنوان و نام پدیدآور	تاریخ مارکسیستی سرمایه‌داری / هنری هلر؛ [مترجم] روزان مظفری.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات نگاه، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۲۴۰ ص.؛ ۱۴/۵ × ۲۲/۵ م.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۲۶۷-۱۴۸-۸
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	عنوان اصلی: 2019. A Marxist history of capitalism.
موضوع	سرمایه‌داری -- تاریخ Capitalism -- History سرمایه‌داری -- جنبه‌های سیاسی Capitalism -- Political aspects اقتصاد مارکسیستی Marxian economic
شناسه افزوده	مظفری، روزان، ۱۳۵۹-، مترجم
رده‌بندی کنگره	HB۵۰۱
رده‌بندی دیویی	۳۳۰/۱۲۲
شماره کتابشناسی ملی	۷۵۸۸۸۲۰

تاریخ مارکسیستی سرمایه‌داری

نویسنده: هنری هلر

ترجمه: روزان مظفری

ویرایش: دفتر انتشارات نگاه

صفحه‌آرایی: اکرم زنبویی

چاپ اول: اردیبهشت ۱۴۰۱ - شمارگان: ۳۰۰ نسخه

چاپ: گیلان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۶۷-۱۴۸-۸

قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان

مؤسسه انتشارات نگاه

حق چاپ محفوظ است.

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری،

بین خیابان فخر رازی و خیابان دانشگاه، پلاک ۶۳، طبقه ۵

تلفن: ۱۲-۶۶۹۷۵۷۱۱، تلفکس: ۶۶۹۷۵۷۰۷

فروشگاه: خیابان کریمخان - بین ایرانشهر و ماهشهر - پلاک ۱۴۰

تماس: ۸۸۴۹۰۱۳۸-۸۸۴۹۰۱۹۵

negahpub1@gmail.com

● www.negahpub.com ● negahpub ● newsnegahpub

فهرست

۱۱.....	پیش گفتار.....
۱۹.....	مقدمه.....
۳۵.....	۱- سرمایه داری بازرگانی.....
۵۷.....	۲- اقتصاد سیاسی گذار به سرمایه داری.....
۱۰۱.....	۳- سرمایه صعودی (۱۷۸۹-۱۹۸۰).....
۱۴۱.....	۴- نئولیبرالیسم (۱۹۸۰-۲۰۱۸).....
۱۸۵.....	۵- به سوی سوسیالیسم.....

پیش‌گفتار

در طول جنگ سرد مردم حتی حاضر نبودند از سیستمی که امروز تحت سلطه آن زندگی می‌کنیم نام ببرند. امروزه سرمایه‌داری در سراسر رسانه‌ها حضور دارد و به سوره‌ای داغ تبدیل شده است؛ مفهومی که روزی تابو بود ناگهان بر زبان همگان جاری شد. کوکا و وندرلیندن در پژوهش اخیرشان^۱ موضوع سرمایه‌داری را سویه اصلی خود انتخاب کرده‌اند با عنوان بازآفرینی مفهومی تاریخی. پایان جنگ سرد و بحران مالی سال ۲۰۰۸ امکان نامگذاری این سیستم را فراهم کرده است. پیش از سال ۲۰۰۸ گفته شده بود در پایان تاریخ ایستاده‌ایم و سرمایه‌داری برای همیشه ادامه خواهد داشت، اما ترکیدن حباب مالی در آن سال و ادامه بیماری اقتصادی از آن زمان به بعد باعث ایجاد احساس شک و تردید شده است. افراد در تمام سطوح جامعه از خود می‌پرسند: آیا سرمایه‌داری آینده‌ای دارد؟ با بازتاب اضطرابی کاملاً محسوس، آینده سرمایه‌داری به موضوعی محبوب در مقالات مجلاتی چون نیویورک تایمز، وال استریت ژورنال، گاردین، لوموند، دی‌زیت، اشپیگل و تایمز مالی

1. (Kocka and Van der Linden 2016)

تبدیل شده است. تاریخ سرمایه‌داری ناگهان به موضوعی مُد روز بدل شد. اهمیت فزایندهٔ تاریخ سرمایه‌داری در مقالهٔ مهمی در نیویورک تایمز^۱ و مقالهٔ جدید و جالبی در ویکیپدیا با عنوان «تاریخ سرمایه‌داری» منعکس شد. دوره‌ها و برنامه‌هایی جدید دربارهٔ این موضوع در هاروارد، کرنل، جان هاپکینز، دانشگاه کارولینای شمالی، دانشگاه فلوریدا، دانشگاه بریتیش کلمبیا و دانشگاه کاتولیک در حال تکثیر است. در آغاز سال ۲۰۱۸ جریان اصلی جدیدی، تحت عنوان «سرمایه‌داری و تاریخ»، با مجله‌ای دانشگاهی و فهرست معتبری از مشاوران، اعلام حضور کرد. حتی مورخان تجارت نیز بدان توجه داشته‌اند. لوگالامبوس^۲ از جان هاپکینز در سخنرانی مهمش در سی و هشتمین کنفرانس سالانهٔ جامعهٔ تاریخ تجارت در بالتیمور، به درخشش کتاب‌های اخیر در زمینهٔ تاریخ سرمایه‌داری آمریکا اشاره کرد. براساس این آثار، او پیش‌بینی کرد در آینده تاریخ تجارت دیگر نه از دیدگاه بنگاه‌های اقتصادی فردی، که از دیدگاه جامعهٔ سرمایه‌داری چون کلیتی شامل ارزش‌ها، سلیق و فرهنگ نوشته خواهد شد. گالامبوس این موضع را اتخاذ می‌کند، هرچند تصدیق می‌کند که آموزش تاریخ سرمایه‌داری بی‌شک به جای مدافعهٔ استدلالی به انتقاد از تجارت منجر می‌شود و بیشترین که عملاً رویکرد تاریخی به سرمایه‌داری شبیح مارکسیسم را دوباره زنده می‌کند.^۳ اما زمانه بسیار تغییر کرده است. بحران ۲۰۰۸ به احیای گستردهٔ علاقه به مارکس انجامید. مارکس در رسانه‌های جریان غالب در قالب روایت‌هایی با عناوین «بازگشت مارکس»، «آنچه مارکس می‌تواند به ما بیاموزد» و «حق با مارکس بود» دوباره ظاهر شده است. در محافل دانشگاهی، بحران مالی و

1. (Schuessler 2013)

2. Lou Galambos (1931-)

3. (Galambos 2014)

نابسامانی اقتصادی به زیر سؤال بردن الگوی نئولیبرال و بازگشت به کینز و همچنین تحلیل رفتن پسا مدرنیسم و مطالعات فرهنگی به نفع مارکسیسم منجر شده است.^۱

البته تاریخ سرمایه‌داری همواره به مارکسیست‌ها علاقه داشته است، از جمله مارکس که با وجود تکذیب‌هایش مطمئناً مارکسیست بود. تردیدی نیست که کتاب سرمایه‌ی مارکس به تحلیل ساختار سرمایه‌داری قرن نوزدهم اختصاص دارد، اما مارکس سرمایه را مبتنی بر رابطه در حال تکامل سرمایه‌داران و کارگران در نظر می‌گیرد که ذاتاً تاریخی بود. مفاهیم تحلیلی او داده‌های تاریخی زیادی را در خود گنجانده و فشرده می‌کند. همچنین مارکس با ارائه گزارشی از ریشه‌های تاریخی سرمایه‌داری از طریق انباشت اولیه، نسخه طولانی و کاربرزگ خود در جلد اول را به پایان می‌رساند. در سراسر کتاب سرمایه، مخصوصاً در جلد اول و سوم، یادداشت‌های مارکس مملو از بینش‌های تاریخی است که هر کدام شایسته مطالعه‌اند. پیروان مارکس علاقه خود را به تاریخ سرمایه‌داری ادامه داده‌اند، چراکه دست‌کم از زمان لنین و بحران جنگ جهانی اول، دریافتند سرمایه‌داری به مشکل برخورد کرده است. رکود بعدی و ویرانی جنگ جهانی دوم زمینه‌ای را فراهم کرد که بحث مشهور درباره گذار از فئودالیسم به سرمایه‌داری برای اولین بار در آن جریان داشت. این بحث با انتشار کتاب مطالعاتی در توسعه سرمایه‌داری^۲ موریس داب^۳ آغاز شد. کارهای داب طی دهه بعد در صفحات مجله مارکسیستی علم و جامعه^۴ی آمریکا در اوج سرکوب ضد کمونیستی در دهه

-
1. (Palmer 2012)
 2. *Studies in the Development of Capitalism* (1946)
 3. Maurice Dobb
 4. *Science & Society*

۱۹۵۰ نقد و بررسی شد.^۱ بحث گذاریان‌گرینش اندیشمندان مارکسیست است که بدین درک رسیده بودند سرمایه‌داری وارد دوران پیری خود شده. فرض براین است که درک نابودی فنودالیسم و تولد سرمایه‌داری می‌تواند پایان سرمایه‌داری و تحول تاریخی به سوی سوسیالیسم را روشن کند. این بحث از همان زمان ادامه داشته^۲ و با مباحثات بیشتر درباره مفهوم شیوه‌های تولید مارکس که سرمایه‌داری را صرفاً مرحله‌گذاری از تاریخ بشری داند به سطح بالاتری ارتقا یافته است.

در دهه‌های اخیر، در میان مارکسیست‌ها این مفهوم که سرمایه‌داری وارد مرحله افول شده عمیق‌تر شده است. از این منظر تاریخ مختصری از سرمایه‌داری را که برای عموم مردم و دانشجویان طراحی شده ارائه می‌دهیم. این کتاب بر آگاهی دانش معاصر و کنونی بنا شده که هم مارکسیستی و هم غیرمارکسیستی است، اما در مقدمه‌اش قویاً مارکسیستی است. چنین تاریخی برای حفظ موازنه در برابر رشد فزاینده دانش تاریخی سرمایه‌داری غیرمارکسیستی ضروری می‌نماید.^(۱) هدف دوم به نوعی احیای سرمایه‌داری است، با این باور که هنوز اصلاح‌شدنی است؛ گرچه ما این‌طور فکر نمی‌کنیم. این کتاب ریشه در این ایده دارد که، همچون روش‌های قبلی تولید، سرمایه‌داری روبه زوال است و زوال آن باید توضیح داده شود. این فرض که کرم از ابتدا در پیله بوده نشان‌دهنده بی‌احتیاطی به انسان و طبیعت است و بی‌شک کامل نیست. هم تناقضات فوری و هم دلایل بلندمدت افت فعلی سرمایه‌داری را برجسته می‌کند. بیشتر این متن روایتی از توسعه تاریخی سرمایه‌داری است: دستاوردهای آن مطمئناً بیان نقص و

1. (Hilton 1976)

2. (Heller 2011)

تأثیر فزاینده نامطلوب آن است. در مواجهه با بحران سرمایه‌داری محتمل است جامعه جهانی که در آن زندگی می‌کنیم تجزیه یا نابود شود و به جنگ هسته‌ای و بربریسیم بینجامد. آینده دیستوپیایی^۱ موضوعی محبوب در سینما و ادبیات معاصر است و بی‌شک تحقق آن محال نیست. اما این احتمال هم می‌رود که اتفاق نیفتد. اما ما فرض را بر این می‌گذاریم که تنها نتیجه منطقی بحران گذار به سوسیالیسم است و منطقاً این امر محقق خواهد شد. معمولاً مورخان با گذشته سروکار دارند و از پیش‌بینی آینده حذر می‌کنند. واقعیت این است که خود مارکس در فراهم آوردن رئوس کلی سوسیالیسم آینده محتاط بود. از طرف دیگر، تحلیل مارکس به این ایده اشاره می‌کند که سوسیالیسم در بطن سرمایه‌داری نهفته است. سرمایه‌داری همگام با پیشرفت‌ش، پیش‌ازپیش، آستن سوسیالیسم می‌شود. پیش‌بینی وقایع در کوتاه مدت دشوار است، از سوی دیگر، پیش‌بینی نتایج بلندمدت بر اساس عوامل تاریخی ریشه‌دار و قدرتمند مقبول‌تر است. لیبرالیسم ابتدایی احتمالاً به دموکراسی سیاسی منجر می‌شود و استقلال ایالات متحده این کشور را به قدرتی بزرگ تبدیل می‌کند؛ امپریالیسمی که بانی جنگ و مسائل دیگر می‌شود و نتایجی که پیش‌بینی شده بود. از این رو، دیدگاه مارکس که معتقد بود تمرکز و انباشت سرمایه و اجتماعی شدن تولید در آینده باعث سربرآوردن سوسیالیسم می‌شود مقبول می‌نماید. علاوه بر این، زمانه چنان ناسازاست که معتمد محققان باید در خصوص آینده رهنمود دهند، البته اگر بتوانند. در این مرحله سکوت و امتناع از ابراز نظر و عقیده نوعی قصور و بی‌مسئولیتی است.

۱. dystopian: جامعه پادآرمانشهری، جامعه نامطلوب و ترسناک.